

Nr 33

Utlåtande i anledning av motion angående kostnaderna för gatuhållning m. m. inom byggnadsplanlagda områden.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens första kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 897 av herr *Levin* och herr *Petersson, Hans*.

I motionen hemställes

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en sådan ändring av lagen om enskilda vägar, att stadsplanlagda områden och byggnadsplanlagda områden i avseende å kostnaderna för gatuhållning, parkanläggningar o. d. icke särskiljes.

Gällande bestämmelser

Byggnadslagstiftningen, 1947 års byggnadslag (BL) och 1959 års byggnadsstadga (BS), gör en grundläggande skillnad mellan tätbebyggelse och glesbebyggelse. Med tätbebyggelse avses enligt 6 § BL sådan samlad bebyggelse som nödvändiggör särskilda anordningar för tillgodoseende av gemensamma behov. Med hänsyn till de krav som i samband med bebyggelse ställs på insatser från det allmännas sida är tätbebyggelse underkastad en noggrann planreglering. Lagstiftningen uppftar två detaljplaneformer, stadsplan och byggnadsplan.

Stadsplan (24—75, 105—106 §§ BL, 12 § BS) är i princip formen för detaljplanering i städer och stadsliknande samhällen. Den kan emellertid även användas för större tätorter på landet. Stadsplanens uppgift är att närmare reglera bebyggelsen och användningen i övrigt av den mark som ingår i planen (24 § BL). Stadsplanen skall utmärka och till gränserna ange de för olika ändamål avsedda områden som ingår i planen, bl. a. gator, torg, parker och andra allmänna platser (25 § BL).

Stadsplan och ändring däri antages av stadsfullmäktige (kommunalfullmäktige) eller av byggnadsnämnden efter fullmäktiges delegation (26 § BL). För att bli gällande måste den fastställas av länsstyrelsen. Större eller mera betydelsefulla fastställelseärenden skall länsstyrelsen underställa Kungl. Maj:ts prövning (26 § BL). Sedan stadsplan fastställts, är den bindande för såväl markägarna som kommunens myndigheter, så att ingendera sidan får på eget bevåg göra avvikelser från den. För planens genomförande är kommunen ansvarig.

För iordningställande och upplåtande till allmänt begagnande av gata eller annan allmän plats inom stadsplanlagt område är således kommunen ansvarig (49 § BL). Kommunen ansvarar även för underhållet av gata eller annan allmän plats (74 § BL).

Tomtägarna är skyldiga att bidra till kommunens kostnader för gata. Ägare av tomt vid gata är sålunda pliktig att i viss utsträckning ersätta staden värdet av den mark, som erfordras för gatans utläggning eller vidgning framför hans tomt (56—66 §§ BL). Genom beslut av kommunens fullmäktige kan därjämte meddelas särskilda bestämmelser om skyldighet för tomtägare att bidra till kostnaden för iordningställande av gata (gatubyggnadskostnad). Bestämmelserna skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, där på tomtägare lägges skyldighet, som tidigare icke ålegat honom (67 § BL).

Byggnadsplan (76, 107—118 §§ BL, 13 § BS) kommer främst till användning för detaljplanering på landsbygden. Eftersom en del städer numera omfattar stora landsbygdsområden, där tätbebyggelse kan förekomma utan samband med den egentliga stadsbebyggelsen, har möjlighet öppnats att efter beslut av länsstyrelsen använda byggnadsplan även i stad.

Byggnadsplan är i första hand en kommunal angelägenhet. I normala fall upprättas den genom byggnadsnämndens försorg, antages av kommunens fullmäktige (eventuellt efter delegation byggnadsnämnden) och fastställs därefter av länsstyrelsen. Markägare, som har intresse av att ett område lägges under byggnadsplan, får hänvända sig till kommunen. Kostnaderna för planens upprättande skall förskjutas av kommunen och kommer delvis att stanna på denna, men kommunen kan dock efter länsstyrelsens bestämmande erhålla kostnadsbidrag av markägare för vilken planen medför »avsevärd nytta».

Byggnadsplanen skiljer sig från stadsplanen framför allt i två hänseenden. För det första skall den som regel vara betydligt enklare och innefatta en mindre långtgående reglering.

För det andra är kommunen icke ansvarig för byggnadsplanens genomförande såvitt avser vägar och allmänna platser. Det tillkommer i princip markägarna själva att anlägga och underhålla dessa. Plangenomförandet, såvitt angår vägar och allmänna platser inom ett byggnadsområde, tryggas genom de i 3 *kap. lagen om enskilda vägar (EVL)* givna bestämmelserna om vägföreningar. Enligt 28 § BS åligger det länsstyrelsen att alltid taga under övervägande fråga om bildande av sådan förening i samband med att länsstyrelsen fastställer byggnadsplan. Enligt 116 § första stycket BL är bildande av vägförening i vissa fall obligatoriskt. Vägförening utgör en sammanslutning av fastigheterna inom visst område med ändamål att ombesörja och bekosta väghållning i fråga om de vägar, vilka i särskild ordning förklaras skola anses såsom föreningens vägar, samt att handha de i föreningen ingående fastigheternas gemensamma angelägenheter i övrigt rörande dessa vägar. Vägförening kan bildas för område på landet eller i stad, inom vilket tätare bebyggelse uppkommit eller kan väntas inom nära förestående tid uppkomma (71 § första stycket EVL). Bestämmelsernas tillämpningsområde överensstämmer alltså i allt väsentligt med tillämpningsområdet för planformen byggnadsplan. Sambandet betonas ytterligare genom att i EVL upptagits en särskild bestämmelse (71 § andra stycket) för det fall att inom vägförenings område finnes mark, som i byggnadsplan avsetts till annan allmän plats än väg. Om så är fallet, skall föreningens väghållning

omfatta jämväl iordningställande och underhåll av dylik plats. Föreningen täcker sina kostnader genom att uttaga bidrag från de i föreningen ingående fastigheterna, vanligen i relation till deras taxeringsvärden (76 §).

Stadgandena i 3 kap. EVL kan, om så erfordras, bringas i tillämpning jämväl mot de enskilda intressenternas bestridande. Länsstyrelsen har vissa kontrollmöjligheter gentemot dessa föreningar. Vägföreningar har kommit till stånd inom ett stort antal byggandsplanelagda områden.

Motionen

I motionen påpekas att inom många av de nya storkommunerna råder det förhållandet att vissa tätorter har stadsplan, varvid samtliga kostnader för gatuhållning, parkanläggningar m. m. administreras av kommunen och helt skattefinansieras. I andra tätorter, där byggnadsplanelagt område finnes, svarar däremot enskilda vägföreningar jämlikt lagen om enskilda vägar för byggande och underhåll av väg, skötsel av gräsmattor och rabatter i parker m. m.

De kommunala driftbidragen synes motionärerna vara mycket olika utformade. Motionärerna anför att på vissa håll utgår hög kommunal ersättning, medan förhållandet i en närliggande ort kan vara det rakt motsatta. I detta fall måste fastighetsägarna täcka höga kostnader, varvid bidrag tas ut i relation till taxeringsvärdena.

Motionärerna anser det vara orätt att invånare i byggnadsplanelagt område först med skattepengar deltar i de här aktuella kostnaderna och sedan tvingas bära ytterligare en del av bördan genom uttaxering på det egna området. Denna orättvisa torde bli ännu större, därest kommunalskatten ej längre blir avdragsgill, framhåller motionärerna avslutningsvis.

Pågående utredningar

Bygglagutredningen

Bygglagutredningen har tillkallats enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars 1968 för översyn av byggnadslagstiftningen (1969 års riksdagsberättelse K: 55).

Utredningen skall bl. a. överväga en omgestaltning av planväsendet enligt i direktiven angivna riktlinjer. Häri ingår frågan om att förena stadsplanen och byggnadsplanen till ett detaljplaneinstitut. Om bara ett sådant institut skall finnas i framtiden och detaljplan i princip vara underlag för all byggnadsverksamhet måste frågan på vem ansvaret för genomförandet av en detaljplan skall ligga och vilka rättsliga medel som skall finnas för att möjliggöra plangenomförandet tas upp till prövning. Det torde enligt direktiven vara ofrånkomligt att kommunens ansvar för plangenomförande ökas, men utredningen skall samtidigt söka finna vägar för en rimligare fördelning av kostnaderna mellan markägare och kommuner.

Översyn av lagstiftningen om enskilda vägar

Chefen för kommunikationsdepartementet har med stöd av Kungl. Maj:ts be- myndigande den 5 december 1969 tillkallat sakkunniga för översyn av lagstift- ningen om enskilda vägar. I direktiven anförs bl. a., att det numera ofta förekom- mer att kommun svarar för eller ekonomiskt bidrar till väghållningen inom delar av sitt område. Det kommunala engagemanget torde i många fall medföra fördelar bl. a. från rationaliseringssynpunkt. Även från allmän planeringssynpunkt och i andra hänseenden berör det enskilda vägväsendet ofta kommunala intressen. De sakkunniga bör enligt direktiven därför pröva om skäl finns för att införa lagregler om kommunal medverkan i frågor som rör det enskilda vägväsendet. Därvid bör de sakkunniga hålla nära kontakt med bygglagutredningen, som enligt sina direktiv skall överväga bl. a. frågorna om ett sammanförande av stads- och byggnadsplane- instituten till ett detaljplaneinstitut och om ansvaret för genomförandet av en sådan plan. Avslutningsvis framhålls i direktiven att de sakkunniga inte bör vara bundna till någon snäv ram utan söka klarlägga hur lagstiftningen om enskilda vägar i sin helhet skall vara utformad för att tillgodose ett rationellt vägväsende under över- blickbar framtid samt föreslå de författningsändringar som kan finnas påkallade.

Utskottet

Enligt byggnadslagen är kommunen ansvarig för iordningställande och underhåll av gator eller andra allmänna platser inom område som är stadsplanlagt. Beträf- fande byggnadsplanlagt område är läget annorlunda. Kommunen är där inte ansva- rig för genomförande av planen såvitt avser vägar och allmänna platser utan det tillkommer i princip markägarna själva att anlägga och underhålla dessa. För detta ändamål kan länsstyrelsen förordna att markägarna inom planområdet skall bilda en vägförening enligt bestämmelserna i 3 kap. lagen om enskilda vägar. Föreningens uppgift är att ansvara för väghållningen, däri inbegripet allmänna platser, och den täcker sina kostnader härför genom att uttaga bidrag från de i föreningen ingående fastigheterna, vanligen i relation till deras taxeringsvärden.

Motionärerna hemställer att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om sådan ändring av lagen om enskilda vägar att stadsplanlagda områden och byggnads- planlagda områden inte särskiljes såvitt avser kostnaderna för gatuhållning, park- anläggningar m. m. Till stöd för yrkandet åberopar motionärerna att det inom många av de nya storkommunerna finns dels tätorter med stadsplan, där samtliga kostnader för gatuhållning, parkanläggningar m. m. åvilar kommunen och finansie- ras genom skatter, dels tätorter med byggnadsplanlagt område där kostnaderna för dylika anläggningar tas ut av fastighetsägarna jämlikt lagen om enskilda vägar. Motionärerna anser det vara orätt att de kommuninnevärdare som bor inom bygg- nadsplanlagt område först med skattepengar deltar i kommunens kostnader för gator och allmänna platser och sedan tvingas bära ytterligare en del av bördan genom uttaxering inom det egna området.

Som framgår av den föregående redogörelsen har den år 1968 tillsatta bygglagutredningen bl. a. att pröva frågan om att förena stadsplanen och byggnadsplanen till ett detaljplaneinstitut. Det torde i samband härmed bli erforderligt att överväga ansvarsfördelningen beträffande iordningställande och underhåll av gator och andra allmänna platser inom detaljplanelagt område. Frågan torde också komma att beröras av de sakkunniga som nyligen tillkallats för översyn av lagstiftningen om enskilda vägar.

Med hänsyn till att den av motionärerna väckta frågan således kan förväntas bli prövad under nämnda utredningars arbete är någon riksdagens åtgärd i ärendet inte påkallad.

Utskottet hemställer

att motionen I: 897 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 april 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Svante Kristiansson (s)*, Åkesson (fp), Knut Johansson (s)*, Ebbe Ohlsson (m), Nils-Eric Gustafsson (cp)*, Erik Jansson (s), Ernulf (fp) och fru Landberg (s);

från a n d r a kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Ekström (s)*, Tobé (fp)*, Hedin (m)*, fröken Anderson (s), herrar Hammarberg (s) och Josefson i Arrie (cp).

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.